

**Analyse af behovet og brugen af
efteruddannelse hos laboratorietand-
teknikere og tandteknikere i aftagelig
protetik (trin 1)**

Januar 2008

Indholdsfortegnelse

1. Hovedresultater og anbefalinger	3
1.1 Hovedresultater	3
1.2 Anbefalinger og opmærksomhedspunkter	4
2. Indledning	7
2.1 Rapportens opbygning	7
2.2 Datakilder.....	7
3. Erhvervs- og beskæftigelsesstrukturen	9
3.1 Dentallaboratorier	9
3.2 Omfang og kendetegn	10
3.2.1 Socioøkonomisk status	10
3.3 Køn, alder og etnicitet.....	11
3.4 Branchefordeling.....	12
3.5 Arbejdsfunktioner	13
4. Arbejdsorganisering og kompetencekrav	15
4.1 Arbejdsopgaver	15
4.2 Rekruttering og personaleomsætning.....	16
4.3 Kompetencekrav	17
4.3.1 Arbejdsgivernes krav	17
5. Udviklingstendenser	19
5.1 Overordnede tendenser	19
5.2 Pres fra udlandet?.....	19
5.3 Ændringer i kundebehov	20
5.4 Ændret arbejdsorganisering	21
6. Kompetenceudvikling	23
6.1 Tilrettelæggelse af kompetenceudvikling	23
6.1.1 Former for anvendt efteruddannelse	23
6.1.2 Årsag til uddannelsesvalg	25
6.1.3 Uddannelsesønsker	26
6.2 Fravær af efteruddannelse	26

6.3 Brug af AMU-uddannelse.....	28
6.4 Barrierer for brug af offentlig uddannelse	28

1. Hovedresultater og anbefalinger

Herunder har vi samlet analysens hovedresultater og de anbefalinger, som vi har udarbejdet på baggrund af analysen.

1.1 Hovedresultater

Analysen af efteruddannelsesbrug og – behov blandt laboratorietandteknikerne og tandteknikerne i aftagelig protetik (trin 1) viser, at der er et begrænset brug af efteruddannelse – særligt i forhold til AMU-uddannelse. I den udstrækning, at laboratorietandteknikerne og tandteknikerne i aftagelig protetik (trin 1) anvender efteruddannelse, er det primært interne kurser (herunder sidemandsoplæring) og leverandørkurser. Årsagen til, at kun få laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) bruger AMU-uddannelse, er både, at de og deres arbejdsgivere mangler konkret viden om de kurser, som udbydes i AMU-regi, samt at der eksisterer forskellige forståelser af, hvad AMU-kurserne kan tilbyde. Den overordnede konklusion er således, at hvis man ønsker et større forbrug af AMU, er der behov for information om kursernes indhold, niveauet i kurserne samt om afholdelsesformerne, herunder undervisernes kompetencer.

Laboratorietandteknikerne og tandteknikerne i aftagelig protetik (trin 1) er hovedsagelig ansat på mindre enheder med mellem en og ti medarbejdere. De er typisk ansat hos en klinisk tandtekniker eller på et dentallaboratorium. Analysen viser, at der blandt begge faggrupper er en overvægt af kvinder, idet kvinder udgør 70 procent i begge faggrupper. For laboratorietandteknikerne gælder, at to tredjedele af samtlige beskæftigede er over 50 år, hvilket betyder, at der inden for relativt få år vil ske en markant tilbagetrækning blandt de beskæftigede laboratorietandteknikere.

Mellem en tredjedel og fjerdedel af de beskæftigede laboratorietandteknikere er ansat på et dentallaboratorium, mens omkring en fjerdedel af de beskæftigede laboratorietandteknikere er ansat hos læger, tandlæger (og dyrlæger). Tre procent underviser. Samlet set betyder det, at 77 procent af laboratorietandteknikerne er beskæftiget med deres fagområde.

Tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) har i grove træk det samme ansættelsesmønster. Her er 17 procent ansat på et dentallaboratorium i 2006. Denne andel er i modsætning til laboratorietandteknikerne faldet fra 2000 til 2006. Ca. en femtedel af tandteknikerne i aftagelig protetik (trin 1) er ansat hos læger, tandlæger (og dyrlæger). For denne faggruppe kan vi konstatere, at omkring 65 procent er beskæftiget inden for deres fagområde.

Branchen, der beskæftiger de to faggrupper, er præget af forskellige udviklingstendenser, der kan influere på arbejdsopgaver og kompetencekrav. Dels er der et –

om end begrænset – pres fra udlandet i forhold til produktion af billigere produkter. Modtrækket til dette synes at være et øget fokus på kvaliteten i arbejdet og nærheden til kunderne og heraf øgede krav til de faglige kompetencer hos de to faggrupper. Desuden tyder noget også på, at kosmetisk tandpleje og helhedsløsninger vinder mere og mere frem i branchen.

1.2 anbefalinger og opmærksomhedspunkter

På baggrund af analysen og ovenstående hovedresultater har New Insight følgende anbefalinger til Serviceerhvervenes Efteruddannelsesudvalg (SUS).

Vi anbefaler, at udvalget fortsat arbejder for at udbrede kendskabet til de konkrete uddannelser for laboratorietandteknikerne og tandteknikerne i aftagelig protetik (trin 1) i AMU-regi. Anbefalingen er baseret på, at en relativ stor andel af tandteknikerne samt deres arbejdsgivere ikke kender udbuddet af efteruddannelse eller/og ikke er bekendt med indholdet i uddannelserne. I forlængelse heraf anbefaler vi, at udvalget arbejder for, at arbejdspladserne også bliver bekendte med afholdelsesformerne for AMU.

Manglende kendskab til de udbudte AMU-kurser er udtalt blandt laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) og blandt de adspurgte arbejdsgivere. Interviewene har vist, at der er et begrænset kendskab til, hvilke kurser der eksisterer, kursernes indhold og omfang samt hvor de foregår i landet. Det manglende kendskab giver udslag i, at både medarbejdere og arbejdsgivere efterspørger kurser, som rent faktisk er indeholdt i uddannelsesbrochuren. Det gælder f.eks. kurser i salg, ledelse og IT-kurser. Analysen viser, at uddannelse ikke alle steder er en integreret del af virksomhedens dagsorden hverken set fra ledelsens eller fra medarbejdernes side. Derfor anbefaler New Insight, at der fortsat gøres en indsats for at få italesat uddannelse på virksomhederne. Særligt er der behov for at informere om det offentlige uddannelsesudbud og gennem informationen at sikre, at både skolen og brugerne bliver informeret om udbuddet, så de kan vælge den relevante efteruddannelse.

Det er umiddelbart vanskeligt at pege på nye uddannelsesområder, som AMU-kurserne kunne gå ind og dække. Analysen peger i langt højere grad på, at brugen af AMU er betinget af, at laboratorietandteknikerne og tandteknikerne i aftagelig protetik (trin 1) samt deres arbejdsgivere dels får mere viden om AMU dels at AMU som efteruddannelsesmulighed får et andet image blandt de potentielle brugere.

Analysen peger på flere aspekter, som kan være med til på sigt at øge brugen af offentlig udbudt uddannelse. Disse aspekter er bl.a. relateret til den meget høje gennemsnitsalder blandt laboratorietandteknikerne, som medfører, at en relativ høj andel af dem inden for kort tid vil fratræde arbejdsmarkedet, hvorfor der her kan ligge et udækket uddannelsesbehov. Ligeledes kan ændringer i kundegrundla-

get være med til, at der opstår behov for efteruddannelse inden for blandt andet kosmetisk tandpleje eller efteruddannelse inden for service, kundebetjening mv.

2. Indledning

Analysen af efteruddannelsesbehovene blandt laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) er igangsat af Serviceerhvervenes Efteruddannelsesudvalg (SUS). New Insight kortlægger i analysen de aktuelle og fremtidige kompetencekrav, som de to faggrupper bliver stillet over for. Analysen har fokus på uddannelsesbehov, -brug og -ønsker.

Formålet med analysen er at bidrage med input til Efteruddannelsesudvalgets vurdering af det eksisterende uddannelsesudbud. Inputtet skal især ses i lyset af en meget begrænset uddannelsesdeltagelse, samt en usikkerhed om hvorvidt uddannelsesudbuddet matcher de behov, som branchen har pt. og vil have fremover.

Undersøgelsen er udarbejdet af analytiker Mette Louise Pedersen og analytiker Martin Grønbæk Jensen.

2.1 Rapportens opbygning

Rapporten består af seks kapitler. I det første kapitel præsenterer vi analysens hovedkonklusioner og de anbefalinger og opmærksomhedspunkter, som analysen har blotlagt. Det andet kapitel er nærværende kapitel, og her præsenterer vi analysens datakilder og formål. Erhvervs- og beskæftigelsesstrukturen for laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) bliver kortlagt i kapitel tre. Her ser vi også på socioøkonomisk status, alder, køn og etnicitet for de to faggrupper. Derudover kortlægger vi faggruppernes arbejdsfunktion og arbejdssted.

Fjerde kapitel handler om arbejdsorganiseringen og kompetencekravene til de to faggrupper. Dette kapitel berører blandt andet arbejdsopgaver, rekruttering samt fagtekniske og personlige kompetencekrav til faggrupperne. I femte kapitel ser vi kort på nogle af de udviklingstendenser, der er på området. Det sidste kapitel omhandler brugen af efteruddannelse, og her identificerer vi barrierer for brug af offentlig efteruddannelse.

2.2 Datakilder

Analysen er baseret på en kombination af flere forskellige datakilder, der tilsammen giver et nuanceret billede af de nuværende og fremtidige kompetencekrav og behovet for efteruddannelse. Herunder er de anvendte datakilder præsenteret.

Indledningsvist og i forbindelse med afdækningen af de fremtidige tendenser i branchen er der foretaget et litteraturstudie, hvor relevant materiale er blevet indsamlet og læst. Dette består blandt andet af artikler fra virksomheder inden for

fagområdet, nyhedsbreve og undersøgelser af teknologiske udviklingstendenser og -muligheder.

Via særkørsler fra Danmarks Statistik er udtrukket registerdata, som indgår i analysen af faggruppernes erhvervs- og beskæftigelsesstruktur. Disse data afdækker udviklingen i antallet af arbejdspladser og job samt udviklingen og beskrivelse af laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1).

Der er gennemført to spørgeskemaundersøgelser, som har afdækket brugen af efteruddannelse og fremtidige ønsker til efteruddannelse. Undersøgelserne er gennemført blandt samtlige arbejdsgivere, der er registreret hos Tandteknikerforeningen, samt blandt samtlige laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1), der er registreret samme sted.

Undersøgelsen blandt arbejdstagerne blev gennemført elektronisk, og her svarede 144 personer på undersøgelsen. Der blev udsendt ca. 500 breve, hvilket giver en svarprocent på 29 procent. Medlemmerne af Tandteknikerforeningen udgør ca. en tredjedel af samtlige uddannede laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1), jf. data fra Danmarks Statistik. Således har knap ti procent af alle laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) besvaret skemaet. Det er ikke muligt for os at vurdere, om svarene er repræsentative for samtlige i faggrupperne, idet vi ikke har informationer om de laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1), som ikke er medlem af Tandteknikerforeningen.

Ligeledes via en adresseliste fra Tandteknikerforeningen har vi udsendt spørgeskemaer til arbejdsgivere, som beskæftiger laboratorietandteknikere eller tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1). En mindre andel af arbejdsgiverne meddelte, at de ikke var i målgruppen, så samlet set vurderer vi, at ca. 400 arbejdsgivere har været målgruppen for denne undersøgelse. 64 arbejdsgivere besvarede skemaet, hvilket giver en svarprocent på 16. Fordelingen af type af arbejdsgivere kan ses i et senere afsnit.

Endelig er der gennemført interview med repræsentanter fra virksomheder i branchen samt udvalgte ressourcepersoner, herunder repræsentanter fra uddannelsesinstitutioner og det faglige udvalg. Interviewene har fokuseret på den nuværende situation med hensyn til uddannelsesbrug, arbejdsorganisering, kompetencebehov samt de fremtidige tendenser.

3. Erhvervs- og beskæftigelsesstrukturen

Dette afsnit præsenterer udviklingen i erhvervs- og beskæftigelsesstrukturen for laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1). I forbindelse med beskæftigelsesstrukturen vil vi også komme ind på arbejdsopgaver for hhv. laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) samt arbejdsorganiseringen på arbejdspladserne.

3.1 Dentallaboratorier

Laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) arbejder blandt andet på dentallaboratorier, tandlægeklinikker, hos kliniske tandteknikere, den kommunale tandpleje, tandlægeskoler eller hos tandlæger.

Da de uddannede laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) ikke er beskæftigede inden for én særskilt branche, har vi valgt at fokusere på dentallaboratorierne i dette afsnit. Tabellen herunder viser antallet af dentallaboratorier med mindst en laboratorietandtekniker eller tandtekniker i aftagelig protetik (trin 1) ansat.

Tabel 3.1: Antal virksomheder¹ (dentallaboratorier) fordelt på størrelse

Årstal	Antal job ² på virksomheden					
	1	2-4	5-9	10-19	20-49	I alt
2005	45	57	36	10	1	149
2002	40	67	44	6	0	157

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik, Erhvervsbeskæftigelse (EBS)

Tabellen viser, at der er mange små dentallaboratorier – to tredjedele af virksomhederne har maksimalt fire ansatte. Dog kan man spore en – om end meget svag – tendens mod større laboratorier. I 2005 var der ti laboratorier med 10-19 ansatte og et laboratorium med mellem 20 og 29 ansatte, mens der blot er seks laboratorier med 10-19 ansatte i 2002 og ingen med mere end 19 ansatte. Det samlede antal af dentallaboratorier er samtidig faldet en smule fra 2002 til 2005.

Branchen er fortsat karakteriseret ved mange små virksomheder. I relation til efteruddannelsesaspektet er det en vigtig pointe, idet efteruddannelsesaktiviteten ofte er lavere i små virksomheder end i større virksomheder. Det er der forskellige årsager til, og nogle af disse vender vi tilbage til senere i analysen.

¹ Der er tale om arbejdssteder, dvs. de enkelte fysiske enheder. En virksomhed (juridisk enhed) kan have flere (fysiske) arbejdssteder.

² "Job" er i denne statistik i praksis de, der er beskæftiget på virksomheden, dvs. at der f.eks. også tælles personer med, der ikke er fuldtidsbeskæftiget. Se en mere præcis definition af jobbegrebet på Danmarks Statistiks hjemmeside: www.dst.dk.

3.2 Omfang og kendetegn

I 2006 var der 1355 laboratorietandteknikere og 210 tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1). Herunder gennemgår vi deres kendetegn.

3.2.1 Socioøkonomisk status

Tabellen herunder viser den socioøkonomiske status for laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) i henholdsvis 2000 og 2006.

Tabel 3.8: Socioøkonomisk status				
	Laboratorietandteknikere		Tandteknikere i aftagelig protetisk	
	2000	2006	2000	2006
Beskæftigede	1175	1009	144	160
Arbejdsløse	50	43	16	6
Midlertidigt uden for arbejdsstyrken	15	25	8	19
Tilbagetrækning	146	110	0	0
Pension	92	117	5	9
Personer under uddannelse	3	5	8	6
Kontanthjælpsmodtagere	4	3	2	4
Øvrige uden for arbejdsstyrken	82	43	0	6
I alt	1.567	1.355	183	210
	Procent			
Beskæftigede	75,0	74,5	78,7	76,2
Arbejdsløse	3,2	3,2	8,7	2,9
Midlertidigt uden for arbejdsstyrken	1,0	1,8	4,4	9,0
Tilbagetrækning	9,3	8,1	0	0
Pension	5,9	8,6	2,7	4,3
Personer under uddannelse	0,2	0,4	4,4	2,8
Kontanthjælpsmodtagere	0,2	0,2	1,1	1,9
Øvrige uden for arbejdsstyrken	5,2	3,2	0	2,9
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0

Kilde: Særkørsel Danmarks Statistik

Ca. tre ud af fire laboratorietandteknikere er i beskæftigelse, og denne andel har ikke ændret sig set over tid. Dette tal siger imidlertid ikke noget om, hvor de er beskæftigede, men det kommer vi tilbage til senere i analysen. Den mest iøjnefaldende ændring blandt laboratorietandteknikerne er andelen på pension. I 2000 udgjorde denne andel blot 6 procent, mens gruppen i 2006 udgjorde knap 9 procent. Andelen må forventes at stige yderligere over de næste år som følge af aldersfordelingen (se næste afsnit). Andelen af arbejdsløse laboratorietandteknikere er det samme i begge år.

Andelen af beskæftigede blandt tandteknikerne i aftagelig protetisk (trin 1) er - sammenlignet med laboratorietandteknikerne - en smule højere. De beskæftigede tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) udgør i 2000 79 procent og i 2006 76 procent. Gruppen har i samme periode oplevet et væsentligt fald i andelen af arbejdsløse - i 2000 var knap 9 procent arbejdsløse, mens det kun gælder for 3 procent i 2006. Derimod er andelen af tandteknikere i aftagelig protetisk, som er midlertidigt uden for arbejdsstyrken, vokset. Personer midlertidigt uden for arbejds-

styrken omfatter personer, der er på barsel, orlov, modtager sygedagpenge, er i revalidering eller på kontanthjælp og i aktivering. I 2006 udgjorde denne gruppe 9 procent, mens gruppen kun udgjorde ca. 4 procent i 2006.

Der er kun ganske få, som er i gang med en (anden) uddannelse eller er på kontanthjælp (det er gruppen af øvrige udenfor arbejdsmarkedet).

Antallet af beskæftigede laboratorietandteknikere er faldet fra 2000 til 2006, mens andelen af beskæftigede tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) er steget en smule. Samlet set er antallet af beskæftigede inden for de to faggrupper dog faldet fra 1.319 personer i 2000 til 1.169 personer i 2006.

3.3 Køn, alder og etnicitet

Der er en klar overvægt af kvinder blandt både laboratorietandteknikerne og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1). I begge faggrupper udgjorde kvinderne i 2006 omkring 70 procent.

Blandt gruppen af arbejdsløse laboratorietandteknikere er der sket en udvikling i kønsfordelingen fra 2000 til 2006. Andelen af mænd er faldet, mens andelen af kvinder steg. Hvor gruppen i 2000 bestod af 30 procent mænd og 70 procent kvinder (ligesom fordelingen i gruppen af beskæftigede), bestod samme gruppe i 2006 kun af 16 procent mænd og 84 procent kvinder. Andelen af arbejdsløse kvindelige laboratorietandteknikere er således stigende sammenlignet med andelen i beskæftigelse. Den modsatte tendens ses hos gruppen af laboratorietandteknikere, som er midlertidigt uden for arbejdsstyrken. Her er andelen af mænd stigende – fra 13 procent i 2000 til 24 procent i 2006 – og andelen af kvinder faldende – fra 87 procent i 2000 til 76 procent i 2006.

Der er en tydelig skævvridning i aldersfordelingen blandt de to faggrupper. Næsten to tredjedele af samtlige laboratorietandteknikere er over 50 år, mens kun ganske få procent af tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) er over 50 år. Denne aldersfordeling er blevet forstærket over tid, idet andelen af ældre blandt laboratorietandteknikerne er steget fra 2000 til 2006. I 2006 er mere end halvdelen af de beskæftigede laboratorietandteknikere over 50 år. Den største andel af beskæftigede tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) er i 2006 de 25-34-årige.

Andelen af beskæftigede laboratorietandteknikere over 50 år er en smule højere blandt mænd end blandt kvinder. Hvor andelen hos mændene i 2000 lå lige over 50 procent, lå den hos kvinderne på 48 procent. I 2006 lå den over 50 procent hos begge grupper, men igen var andelen større hos mændene (58 procent mod kvindernes 57 procent).

Der er en skævvridning i den etniske fordeling, hvis man sammenholder de to faggrupper. Mens nydanskere blot udgør få procent blandt laboratorietandteknikerne, og således er underrepræsenteret i forhold til andelen i den samlede arbejdsstyrke, så udgør nydanskerne ca. 30 procent af samtlige tandteknikere i afta-

gelig protetik (trin 1). Blandt sidstnævnte er andelen af nydanskere steget med ti procentpoint over seks år, mens den blot er steget en smule for laboratorietandteknikerne. Nydanskerne er overrepræsenteret blandt gruppen af arbejdsløse i begge faggrupper.

Specielt ses der en stigning hos andelen af mandlige laboratorietandteknikere fra et ikke-vestligt land. Således udgør denne gruppe ca. hver tiende beskæftiget mandlige laboratorietandteknikere i 2006, mens kun hver 20. mandlige laboratorietandtekniker i 2000 havde en ikke-vestlig baggrund.

Mens der er en meget klar overvægt af kvinder blandt de etniske danskere, er mændene overrepræsenteret blandt tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) med ikke-vestlig baggrund. Faktisk udgør mændene fra de ikke-vestlige lande ca. halvdelen af samtlige beskæftigede mandlige tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1).

3.4 Branchefordeling

Hvor er laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) ansat? Og hvad beskæftiger de sig med? Disse spørgsmål ser vi nærmere på i dette afsnit. Tabellen herunder viser fordelingen af de to faggrupper på forskellige brancher. Fordelingen gælder kun for de beskæftigede. Samlet er ca. en fjerdedel inden for begge faggrupper ikke beskæftigede, og de indgår således ikke i denne tabel.

Tabel 3.15: Branchefordeling – grupperet. Fordeling i procent

	Laboratorietandteknikere		Tandteknikere i aftagelig protetik	
	2000	2006	2000	2006
Dentallaboratorier	26,0	29,6	22,9	16,9
Landbrug, fiskeri og råstof	0,4	0,3	0,7	0,0
Industri	3,0	3,7	7,6	9,4
Bygge- og anlægsvirksomhed	0,7	1,0	0,0	0,0
Handel, hotel og restauration	8,3	5,7	10,4	11,3
Transport, post og tele	1,5	2,2	5,6	6,3
Finansiering, forretningsservice og anden servicevirksomhed	8,0	6,1	4,9	8,2
Offentlig administration	1,0	0,5	2,1	3,1
Forsvar og politi	0,4	0,6	0,0	0,0
Undervisning	4,2	3,3	5,6	6,9
Hospitaller	4,1	4,2	2,1	3,8
Læger, tandlæger og dyrlæger	36,0	36,5	27,1	27,5
Institutioner for børn, unge og voksne	5,8	5,8	11,1	6,9
Uoplyst aktivitet	0,7	0,7	0,0	0,0
I alt (procent)	100,0	100,0	100,0	100,0
I alt (N)	1.175	1.009	144	160

Kilde: New Insight baseret på særkørsel fra Danmarks Statistik

Tabellen viser, at mellem en tredjedel og fjerdedel af de beskæftigede laboratorietandteknikere er ansat på et dentallaboratorium. Denne andel er vokset en smule

fra 2000 til 2006. Omkring en fjerdedel er ansat hos læger, tandlæger (og dyrlæger), og tre procent underviser. Samlet set betyder det, at 77 procent af laboratorietandteknikerne er beskæftiget med deres fagområde.

Tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) har i grove træk det samme ansættelsesmønster som laboratorietandteknikerne. 17 procent af tandteknikerne i aftagelig protetik (trin 1) er ansat på et dentallaboratorium i 2006. Denne andel er faldet fra 2000 til 2006. Ca. en femtedel af tandteknikerne i aftagelig protetik (trin 1) er ansat hos læger, tandlæger (og dyrlæger). Det er desuden også værd at bemærke, at ni procent er ansat i industrien. For denne faggruppe kan vi konstatere, at omkring 65 procent er beskæftiget inden for deres fagområde.

Der er ingen særlige ansættelsesmønstre for de beskæftigede indvandrere og efterkommere. Det betyder med andre ord, at fordelingen på branche for de beskæftigede laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) med en ikke-vestlig baggrund ligner fordelingen blandt de beskæftigede danskere.

3.5 Arbejdsfunktioner

I dette afsnit ser vi nærmere på arbejdsfunktionerne for de to faggrupper inden for udvalgte brancher.

I 2000 var 90 procent af de laboratorietandteknikere, der arbejder på dentallaboratorium beskæftiget med *Fremstilling og reparation af præcisionsinstrumenter*. Kun to procent er ledere på øverste plan i en virksomhed. For tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) er det mere end 90 procent, der er beskæftiget med *Fremstilling og reparation af præcisionsinstrumenter*.

Desværre er det vanskeligt at sammenligne udviklingen over tid, da registreringen af arbejdsfunktionerne i 2006 er ændret, så hovedparten af de beskæftigede er registreret som beskæftigede med *andet arbejde*. Vi antager, at der er tale om en ændring i registreringen og ikke egentlige ændringer i arbejdsfunktionerne, da det omfatter en meget stor andel af de beskæftigede.

For laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) ansat hos læger eller tandlæger er hovedparten beskæftiget med *Fremstilling og reparation af præcisionsinstrumenter*. Blandt laboratorietandteknikerne falder andelen inden for denne arbejdsfunktion fra 2000 til 2006 med ca. 30 procentpoint. Dog stiger andelen, der udfører *andet arbejde* tilsvarende, og det er derfor vores konklusion, at der ikke er sket egentlige ændringer i arbejdsfunktionen. For tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) stiger andelen imidlertid fra 67 procent til 75 procent (det er dog værd at bemærke, at der i 2006 kun er 44 beskæftiget i branchen).

4. Arbejdsorganisering og kompetencekrav

Dette afsnit handler om arbejdsorganiseringen og kompetencekravene til laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1). Afsnittet er primært baseret på de to gennemførte spørgeskemaundersøgelser.

4.1 Arbejdsopgaver

Som illustreret i det foregående afsnit, er en stor andel af laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) beskæftiget på dentallaboratorier eller kliniske klinikker. Disse arbejdspladser er kendetegnet ved at være relativt små arbejdspladser med få ansatte, og i Danmark er der blot få større laboratorier.

Laboratorietandteknikere ansat på laboratorier fremstiller og reparerer tandproteser. Protoserne bliver lavet efter patientaftryk, som en tandlæge eller en klinisk tandtekniker har lavet. Protosen laves af kunststof, guld eller porcelæn. (www.ug.dk).

I tandteknikerfaget skelner man mellem aftagelige proteser og faste proteser. Laboratorietandteknikere er uddannet enten i aftagelige proteser eller både i aftagelige og faste proteser. Aftagelige proteser er gummer med kunstige tænder, som patienten selv kan sætte ind i og tage ud af munden. Der kan være tale om helproteser eller delvise proteser. Laboratorietandteknikere bruger håndværktøj som støbe-, bore- og pudseapparater (www.ug.dk).

Laboratorietandteknikere har kvalifikationer fra mindst fire af følgende specialer:

- Partielle proteser og hybridproteser
- Reguleringsapparater, bideskinner og defektprotetik
- Helproteser, balanceret artikulation
- Ørepropteknik 1
- Ørepropteknik 2
- Metalkeramikbroer
- Metal/plast kroner og broer
- Fuldkeramiske indlæg, facader og kroner

Fordeling af arbejdspladser i undersøgelsen

Arbejdsgivere:

- 32 dentallaboratorier
- 30 kliniske tandteknikere
- 1 tandlæge

Arbejdstagere:

- 49 dentallaboratorier
- 9 hospital
- 10 læge eller tandlæge

Kilde: Spørgeskemaundersøgelser blandt arbejdsgivere og laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1).

- Attachmentkonstruktioner
- Suprastrukturer ved implantologi
- Specielle kronetyper

Tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) har kvalifikationer fra mindst to af følgende specialer:

- Partielle proteser og hybridproteser
- Reguleringsapparater, bideskinner og defektprotetik
- Helproteser, balanceret artikulation
- Ørepropteknik 1
- Ørepropteknik 2

Tandteknik er præcisionsarbejde. Det kræver fingerfærdighed, formsans, koncentrationsevne og omhu. Flere af interviewpersonerne beskriver også faget som et håndværk.

Tandtekniske virksomheder – blandt andet dentallaboratorier - beskæftiger både laborietandteknikere såvel som tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1). På dentallaboratorier, hvor arbejdsgiveren som oftest selv er faguddannet, stiger arbejdets specialisering ofte med antallet beskæftigede. Det betyder, at den enkelte laborietandtekniker ofte vil have sit eget speciale. Dentallaboratorier er – som illustreret i det foregående kapitel – ofte små arbejdspladser, hvor både det faglige men også det sociale samspil mellem medarbejderne er vigtigt.

Ud over på dentallaboratorier arbejder laborietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) blandt andet på Århus Tandlægeskole, hos kliniske tandteknikere eller hos tandlæger.

4.2 Rekruttering og personaleomsætning

Spørgeskemaundersøgelsen blandt arbejdsgiverne viser, at der sjældent sker udskiftninger i personalet. Det tyder således på, at laborietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) generelt har en høj anciennitet på deres arbejdsplads, hvilket også kan have indflydelse på brugen og behovene for efteruddannelse. Flertallet af arbejdsgiverne svarer, at der ofte går mange år imellem udskiftningerne i personalet. Det gælder både på dentallaboratorierne og hos de kliniske tandteknikere. Vi har i undersøgelsen spurgt hvilke medarbejdere, som arbejdsgiverne har behov for, og her svarer de fleste, at de – når de rekrutterer nye medarbejdere – oftest har brug for laborietandteknikere.

Undersøgelsen viser, at der kan være flere årsager til den lave personaleomsætning. Ud over lange ansættelsesforhold og begrænset vækst i antallet af ansatte tilkendegiver hovedparten af arbejdsgiverne nemlig, at det er vanskeligt at rekruttere kvalificeret personale. Rekrutteringsvanskelighederne bliver overvejende løst ved, at personalet arbejder mere, og kun få har gennemført en egentlig ændring af arbejdsorganiseringen eller har opkvalificeret medarbejdere. Desuden spiller det

store brug af skolepraktik ifølge flere interviewpersoner også en rolle i relation til at rekruttere kvalificeret arbejdskraft. Brugen af skolepraktik medfører, at arbejdskraften reelt mangler viden om selve arbejdet og faget i virksomhedsregi.

Interviewene og spørgeskemaundersøgelserne peger på, at problemet med kvalificeret arbejdskraft medfører, at arbejdsvilkår og herunder løn bliver vigtige faktorer for valg af arbejdsplads.

4.3 Kompetencekrav

Efter gennemgangen af arbejdsfunktionerne og arbejdsorganiseringen er fokus i dette afsnit på branchens kompetencekrav til de ansatte laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1). Kompetencekravene er både af teknisk-faglig karakter samt af almen og personlig karakter.

4.3.1 Arbejdsgivernes krav

I dette afsnit ser vi på arbejdsgivernes krav til laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1).

For begge faggrupper - men særligt for laboratorietandteknikere - gælder, at der er høje krav til deres fagtekniske kunnen. Det håndværksmæssige arbejde med at lave kroner, broer og implantater er i fokus, når arbejdsgiverne skal beskrive deres faglige krav til medarbejderne. I kombination hermed er der også krav om, at laboratorietandteknikerne kan beherske det tekniske apparatur, som arbejdspladsen anvender. Laboratorietandteknikerne har typisk ingen eller meget begrænset kundekontakt, hvilket betyder, at kompetencer i relation til dette ikke vægtes højt.

Tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) kan omvendt godt have en udadvendt kontakt, og derfor er – ud over de fagtekniske kvalifikationer – kvalifikationer inden for service og salg væsentlige.

Tabellen herunder viser de ikke-faglige kompetencer, som arbejdsgiverne i vores spørgeskemaundersøgelse tilkendegiver, at de efterspørger hos medarbejderne.

Kvalifikation	Antal
Almene kvalifikationer	36
IT-kvalifikationer	17
Evnen til at samarbejde	58
Pålidelighed	56
Fleksibilitet i forhold til at påtage sig nye opgaver	47
Fleksibilitet i forhold til arbejdstider	22
Andet	5

Kilde: New Insight

Evnen til at samarbejde og pålidelighed er de to kvalifikationer, som flest arbejdsgivere hæfter sig ved som væsentlige kompetencer blandt såvel laboratorietandteknikere som tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1), mens IT-kvalifikationer

og i mindre omfang også fleksibilitet i forhold til arbejdstider ikke er så væsentligt. Dette kan imidlertid godt undre, idet mange af arbejdspladserne jo netop er præget af manglen på arbejdskraft, hvorfor mere fleksible medarbejdere blandt andet kunne være med til at løse dette problem.

5. Udviklingstendenser

I dette kapitel ser vi på udviklingstendenser, der kan påvirke arbejdsopgaverne og kompetencekravene til laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1).

5.1 Overordnede tendenser

I spørgeskemaundersøgelsen til arbejdsgiverne præsenterede vi udvalgte udviklingstendenser. Disse tendenser var baseret på vores indledende desk research samt interview. I tabellen herunder er tendenserne opstillet sammen med andelen af respondenterne, der bekræfter tendensen.

	Andel der har svaret bekræftende (pct.)
Der er gode muligheder for økonomisk vækst inden for mit forretningsområde	34,4
Efterspørgslen efter tandbroer, porcelænskroner, proteser mv. er stigende	28,1
Kundernes / patienternes forventninger om kvalitet er generelt stigende	76,6
Efterspørgslen efter kosmetisk tandpleje er stigende	71,9
Kunderne / patienterne stiller i stigende grad krav om mere personlig service	53,1
Importen af billige tandbroer, porcelænskroner og proteser er stigende	40,6
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt arbejdsgivere	

Ca. tre fjerdedele af de adspurgte arbejdsgivere bekræfter, at:

- *Kundernes/patienternes forventninger om kvalitet er generelt stigende*
- *Efterspørgslen efter kosmetisk tandpleje er stigende*

Dette sammenholdt med, at halvdelen vurderer, at kunderne/patienterne i stigende grad stiller krav om mere personlig service, er væsentlige udviklingstræk, som kan påvirke kravene laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1).

Det er desuden værd at bemærke, at blot omkring en tredjedel af arbejdsgiverne vurderer, at der er gode muligheder for økonomisk vækst samt at importen af tandbroer, kroner og proteser fra udlandet er stigende.

I de efterfølgende afsnit vil vi kort uddybe disse tendenser.

5.2 Pres fra udlandet?

Som for mange andre faggrupper og brancher har globaliseringen også sat sine – om end mindre – spor på arbejdssituationen for laboratorietandteknikere og tand-

teknikere i aftagelig protetik (trin 1). Der bliver produceret kroner, implantater og broer i udlandet, som så sendes til danske tandteknikere eller tandlæger.

I 2003 blev omfanget af import af ”tanderstatninger” opgjort til at udgøre ca. 15 procent af det samlede marked³. Importen sker særligt fra Østeuropa og Asien, hvor udgifter til lønninger og materialer er markant lavere end i Danmark. Der er ingen tvivl om, at udenlandske leverandører kan konkurrere prismæssigt med danske laborietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1), men interview og desk research viser, at det er mere uklart, om kvaliteten i det udenlandske arbejde også altid kan leve op til kvaliteten af det dansk udførte arbejde. Kvalitetssikringen af det udførte arbejde i udlandet bliver af blandt andet Danske Dentallaboratorier vurderet til ikke altid at følge de samme høje krav som i Danmark.

Presset fra udlandet er hovedsageligt på standardprodukter, mens det fortsat ikke har slået igennem i forhold til specialprodukter. I relation til tandteknikerbranchen ser man både, at klinikker køber færdiglavede produkter eller delelementer af produkter i udlandet.

Desuden er ”sundhedsrejser”, hvor patienten rejser til for eksempel Sverige eller Polen for at få udført tandpleje, også en realitet inden for fagområdet. Patienter rejser i stigende – men stadig begrænset omfang til udlandet – for at få lavet behandlinger billigere.

Som ovenstående tabel viser, er denne udvikling dog ikke for alvor en udvikling, som arbejdsgiverne frygter. Interview viser, at arbejdsgiverne som modtræk mod en eventuel udenlandsk konkurrence, i højere grad er blevet fokuseret på det nære i arbejdet – dvs. den personlige kontakt og service, som det er muligt at udvise, når geografien ikke skiller patient/kunde fra den enkelte arbejdsplads. Konklusionen er således, at de danske tandteknikere skal ”overvinde” presset udefra via dels kvalitet i produkterne dels den direkte kundepleje og -kontakt. Det betyder så også, at der er flere arbejdsgivere, som påpeger, at mere personlige og almene kompetencer så som kundeservice, markedsføring og salg kan være kompetencer, der fremover bliver vigtigere at besidde for laborietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1).

5.3 Ændringer i kundebehov

Som tabellen på den foregående side illustrerer, vurderer tre fjerdedele af de adspurgte, at efterspørgslen efter kosmetisk/æstetisk tandpleje stiger. Som konsekvens af en øget levestandard og herunder også færre funktionelle problemer med blandt andet tænderne og deres stand sammenholdt med et øget fokus på ”wellness” er der flere og flere borgere, som ønsker at få ændret deres tænder af kosmetiske årsager. Pt. er der blot en enkelt tandlæge, som overvejende fokuserer på den

---

³ Steffen Hjort, DDL(2003): ”Tandteknikkens vilkår”, side 14.

kosmetiske tandpleje, men vurderingen er, at flere og flere begynder at bruge flere ressourcer på området.

Den kosmetiske tandpleje har et lidt andet udgangspunkt end den traditionelle tandpleje, idet kunden i førstnævnte tilfælde oftest selv har valgt at få foretaget et kosmetisk indgreb. Her er derfor store krav til kvaliteten af arbejdet, som laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) skal udføre, blandt andet også fordi resultatet ofte vil fremstå meget synligt. En specialisering i kosmetiske produkter kan også være en strategi i forhold til at modstå presset fra udlandet og i højere grad fokusere på produkter af høj kvalitet.

Denne udvikling skal ses i kombination med en forventet nedgang i efterspørgslen efter mere traditionelt tandteknisk arbejde. Således vurderer blandt andet Tandteknikerfagets faglige udvalg, at frem mod 2020 vil den øgede tandsundhed blandt danskere og den heraf følgende tilbagegang i brugergrundlaget for tandteknisk arbejde betyde et faldende marked⁴.

Samtidig er vurderingen fra arbejdsgiverne, at service og kundepleje samt markedsføring kan være væsentlige aspekter af laboratorietandteknikerens og tandteknikerens i aftagelig protetik (trin 1) arbejde fremover.

5.4 Ændret arbejdsorganisering

Den øgede konkurrence koblet med de mange små arbejdsenheder, som dentallaboratorierne typisk udgør, medfører, at flere og flere ser sig om efter alternative samarbejdspartner eller samarbejdsflader. Flere af interviewpersonerne vurderer, at samarbejdet mellem tandtekniker og tandlæge i stadig stigende grad bliver tættere. Det er med til at sikre enighed om for eksempel valg af produkter og udførelse af de konkrete opgaver. Det tætte samarbejde er også et modtræk i forhold til importen af udenlandsk producerede broer, kroner mv.

Enkelte interviewpersoner nævner også muligheden for, at laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) indgår i deciderede sundhedshuse, hvor læger, tandlæger, tandteknikere mv. er etableret i samme hus. Dog kan udfordringen være, at det vil være vanskeligt for en tandtekniker at få tilstrækkeligt med arbejde ved blot at være tilknyttet en enkelt tandlæge. Alternativet er derfor, at tandteknikeren supplerer med opgaver hos andre tandlæger uden for sundhedshuset.

---

⁴ Tandteknikerfagets faglige udvalg (2004): "Sammenhænge mellem ledighed og uddannelse i tandteknikerfaget", side 6

6. Kompetenceudvikling

I dette afsnit er der fokus på kompetenceudviklingen af medarbejderne i branchen. Analysen beskriver kompetenceudviklingsparathed og interessen for kompetenceudvikling i branchen. Det sker ud fra en analyse af virksomhedernes nuværende tilrettelæggelse af kompetenceudvikling og herunder brugen af AMU-kurser. Herefter fokuserer vi på eventuelle barrierer i branchen i forhold til kompetenceudvikling. Afslutningsvist opstiller vi nogle centrale opmærksomhedspunkter i forhold til kompetenceudviklingen i branchen.

Kapitlet er primært baseret på de to gennemførte spørgeskemaundersøgelser, og her er det vigtigt at gøre opmærksom på, at der er kendetegn ved respondenterne, som kan have givet en skævvridning i svarene; nemlig at cirka halvdelen af respondenterne er under 36 år. Det betyder, at relativt mange af respondenterne har færdiggjort deres uddannelse inden for de sidste fem år. Det kan betyde, at de adspurgte i mindre grad end andre er orienteret mod efteruddannelse. Herudover viser undersøgelsen, at knap halvdelen af respondenterne har været ansat i samme stilling i mere end ti år – dette kan naturligvis både have en positiv og negativ indvirkning på motivationen for efteruddannelse.

6.1 Tilrettelæggelse af kompetenceudvikling

Der er flere forskellige måder at tilrettelægge kompetenceudviklingen af medarbejderne på. Overordnet set kan man tale om følgende tre måder:

- Intern læring baseret på:
  - Sidemandsoplæring
  - Interne kurser
  - Selvlæring
- Leverandørkurser
- Offentlige udbudte kurser

6.1.1 Former for anvendt efteruddannelse

Tabellerne herunder viser brugen af efteruddannelse fordelt på svar fra henholdsvis arbejdsgivere og arbejdstagere. Respondenterne er blevet spurgt i forhold til efteruddannelse inden for de seneste fem år.

Tabel 6.1: Brug af efteruddannelse til medarbejdere (svar fra arbejdsgivere)	
Efteruddannelse	Arbejdsgivere
Fagligt kvalificerende AMU-kursus	1
Alment kvalificerende AMU-kursus	0
Leverandørkursus	37
Internt kursus	24
Andet	9
Ingen efteruddannelse	15
I alt	66

Kilde: New Insight, spørgeskemaundersøgelse blandt arbejdsgivere

Tabellen viser, at omkring halvdelen har anvendt leverandørkurser, en tredjedel har anvendt interne kurser, mens blot en enkelt arbejdsgiver har anvendt AMU-kurser. Arbejdsgiverne har kunnet angive flere svar, og samlet kan man se, at 15 arbejdsgivere – hvilket svarer til ca. en femtedel af samtlige adspurgte – slet ikke har anvendt efteruddannelse inden for de sidste fem år.

Ligeledes er laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) blevet spurgt om, hvilken (hvis nogen) efteruddannelse de har deltaget i inden for de sidste fem år. Undersøgelsen viser, at 39 respondenter ud af 144 mulige har deltaget i efteruddannelse inden for de sidste fem år. Respondenterne har haft mulighed for at angive flere svar, hvilket er årsagen til, at tallene i tabellen er højere sammenlagt end 35.

Tabel 6.2: Brug af efteruddannelse		
Former for efteruddannelse	Antal	Procent
Alment kvalificerende AMU-kursus	4	2,8
Fagligt kvalificerende AMU-kursus	8	5,6
Leverandørkursus	13	9,0
Internt kursus	14	9,7
Ingen efteruddannelse	2	1,4
Ved ikke/vil ikke svare	101	70,1
Andet	11	7,6

Kilde: New Insight, spørgeskemaundersøgelse blandt arbejdstagere

Blandt de adspurgte laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) er det blot en fjerdedel, der inden for de sidste fem år har været på efteruddannelse. Hovedparten har været på leverandørkursus eller internt kursus, mens otte af de laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1), som har været i efteruddannelse, har været på et fagligt kvalificerende AMU-kursus. Med forbehold for det meget lave antal tyder noget på, at det overvejende er laboratorietandteknikerne, der anvender AMU.

Interne kurser dækker i denne sammenhæng også over mere uformel sidemandsoplæring, som anvendes i branchen, der er præget af sidemandsoplæring ud fra ekspert-novice relationer, hvor erfarne medarbejdere oplærer nye medarbejdere i specialer. Sidemandsoplæringen er helt afgørende for at tilvejebringe medarbejderne de nødvendige kompetencer til at kunne betjene maskiner og udføre arbejdsrutiner samt kvalitetssikring.

Andet dækker over såvel faglige som almene kurser – nogle har taget efteruddannelse inden for forskellige naturvidenskabelige fag, mens andre har læst sprog eller deltaget i IT-kurser.

I undersøgelsen har vi også spurgt om formålet med efteruddannelsen, og svarene på dette spørgsmål ses i tabellen herunder.

Tabel 6.3: Formål med efteruddannelse		
Primære mål med at deltage i kurset	Antal	Procent
Ønske om at vedligeholde faglige færdigheder	7	18
Ønske om at lære nye faglige færdigheder	19	49
Ønske om personlig udvikling	3	8
Ønske om karrieremæssig udvikling, f.eks. for at forbedre kvalifikationer/CV i forhold til jobansøgning	8	21
Ved ikke/ønsker ikke at svare	1	3
Andet	1	3
Total	39	100

Kilde: New Insight, spørgeskemaundersøgelse blandt arbejdstagere

Halvdelen af de adspurgte har deltaget i efteruddannelse for at lære nye faglige færdigheder, mens der er en del, som har deltaget for at vedligeholde faglige færdigheder eller som element i en ønsket karrieremæssig udvikling.

To tredjedele af de laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1), som har deltaget i efteruddannelse, har gjort det på eget initiativ, mens de resterende har taget efteruddannelse efter forslag/ønske fra arbejdsgiver.

6.1.2 Årsag til uddannelsesvalg

Hvorfor har laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) så valgt de efteruddannelseskurser, som de har? Det kan nedenstående tabel give et praj om, idet vi har spurgt arbejdsgiverne om årsagen til valg af efteruddannelsesform. Tabellen er opdelt på årsag til, at man har valgt henholdsvis leverandørkursus og internt kursus.

Tabel 6.4: Årsag til kursusvalg (udvalgte)		
Årsag	Leverandørkursus	Internt kursus
Pga. kursernes faglige indhold	34	21
Kurserne passer til vores behov	2	1
Økonomi	2	2
Eneste udbyder	10	6
Gode erfaringer	16	10
Andet	1	1

Kilde: New Insight, spørgeskemaundersøgelse blandt arbejdsgivere

Tabellen viser, at arbejdsgiverne overvejende tilkendegiver, at deres medarbejdere har deltaget i efteruddannelse pga. det faglige indhold i kurset. Det gælder både for leverandørkurser og interne kurser. Tilsvarende viser tabellen, at gode erfaringer med en kursusleverandør også har indflydelse på valg af kursus. Det vil sige,

at man har en tendens til at vælge samme kursusleverandør igen, hvis man tidligere har fulgt et kursus hos denne leverandør med tilfredshed. Endelig er det også værd at bemærke, at en vis andel svarer, at det konkrete kursus kun blev udbudt af den valgte leverandør. Økonomien i valg af kursus spiller tilsyneladende ikke en særlig stor rolle.

6.1.3 Uddannelsesønsker

I spørgeskemaundersøgelsen har vi spurgt til evt. efteruddannelsesønsker, og ca. 40 procent af respondenterne har aktuelt et efteruddannelsesønske. Dette gælder både for de beskæftigede og de arbejdsløse. I tekstboksen herunder har vi samlet nogle af de ønsker, som respondenterne har nævnt. Ud over de nævnte uddannelsesønsker i fagligt regi har enkelte respondenter også givet udtryk for ønsker om uddannelse af en lidt anden karakter. Det omhandler uddannelse inden for kontor, sprog- og IT-kurser samt kursus om start af egen virksomhed, herunder regnskab og lovgivningen på området.

Ønsker til faglig efteruddannelse

- Implantater, herunder avanceret porcelæntechnik og viden om nye muligheder med moderne porcelæner, plast/fiberbroer
- Tandregulering
- Farve
- Inden for ortodonti, procera, empress
- Konstruktion af støbte stel
- Mere viden om aftagelig protetik, patientkontakt, implantatbehandling
- Ototeknik/audiologi

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt laboratorietandteknikere

6.2 Fravær af efteruddannelse

Vi kan konstatere, at tre fjerdedele af de adspurgte laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) ikke har deltaget i efteruddannelse inden for de sidste fem år. Omvendt tilkendegiver kun en fjerdedel af arbejdsgivere, at deres medarbejdere ingen efteruddannelse har modtaget inden for de sidste fem år.

Tabellen herunder viser årsagerne til, at de adspurgte laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) ikke har deltaget i efteruddannelse.

Tabel 6.5: Årsag til ingen efteruddannelse		
Hvad er den primære årsag til, at du ikke har deltaget i efteruddannelse?	Antal	Procent
Jeg har ikke haft nogen uddannelsesønsker	12	12
Der har ikke været afsat penge på min arbejdsplads til efteruddannelse	8	8
Vi benytter intern oplæring	6	6
Kursernes niveau er for lavt	4	4
Kurserne passer ikke til mine/virksomhedens behov	14	14
Jeg kender ikke nogen relevante kurser	30	30
Vil ikke svare/ved ikke	8	8
Andet	19	19
Total	101	100

Kilde: New Insight, spørgeskemaundersøgelse blandt arbejdstagere

Tabellen viser, at den primære årsag til manglende efteruddannelse er manglende kendskab til relevante kurser. Denne tendens er også kommet til udtryk ved, at vi af flere er blevet ringet op og spurgt om, hvor man kunne finde information om kurser og efteruddannelse. En femtedel af de adspurgte vurderer, at de enten ikke har haft nogen uddannelsesønsker, eller at der ikke har været afsat ressourcer til efteruddannelse på arbejdspladsen. Dette er således udtryk for en begrænset motivation og interesse for efteruddannelse blandt arbejdstager og arbejdsgiver. 18 procent af de adspurgte tilkendegiver, at et lavt niveau eller manglende relevans for vedkommende er årsag til, at man ikke har deltaget i efteruddannelse.

Den del, som har svaret ”andet”, dækker primært over nyuddannede, som ikke har været ansat i særlig lang tid, og derfor endnu ikke føler et behov for efteruddannelse. Desuden dækker gruppen over personer, som vurderer, at de udbudte kurser ikke i tilstrækkeligt omfang har relevans for dem.

Vi har ligeledes spurgt arbejdsgiverne om årsagen til, at deres medarbejdere ikke har deltaget i efteruddannelse. Svarene ses i tabellen herunder.

Tabel 6.6: Årsag til manglende brug af efteruddannelse	
Årsag	Antal
Faglige niveau er for lavt	5
Passer ikke til vores behov	6
Vurderer at efteruddannelse ikke kan betale sig	1
Økonomi	2
Kan ikke undvære vores medarbejdere	4
Intet kendskab til relevante kurser	18
Medarbejderne har ikke udtrykt ønske om uddannelse	7
Andet	3

Kilde: New Insight spørgeskemaundersøgelse blandt arbejdsgivere

Her er en væsentlig årsag til manglende brug af efteruddannelse – som det var tilfældet blandt laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) – manglende kendskab til kurser, der har relevans for virksomhederne. Enkelte

tilkendegiver, at medarbejderne ikke har udtrykt ønske om at deltage i efteruddannelse, hvorfor det så ikke er sket. Her tyder noget altså på, at arbejdsgiverne heller ikke selv har været opsøgende i forhold til at motivere deres medarbejdere til kompetenceudvikling.

6.3 Brug af AMU-uddannelse

I dette afsnit har vi særskilt fokus på brugen af AMU-uddannelse samt barrierer for brugen af offentlig uddannelse.

Tabellen herunder viser deltagelse i AMU-uddannelse blandt laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) i 2005 og 2006.

Tabel 6.7: Brug af AMU		
	2005	2006
Ortodonti - laboratorietandteknik	3	2
Ortodonti - Aktivatorer - laboratorietandteknik	-	7
Håndtering af data i virksomhedens it-systemer	-	15
ALLE	3	24

Kilde: UNI-C - AMU - kursister 2004-2006 (4. kvartal 2006)

Der er kun meget få laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1), som har deltaget i AMU-uddannelse i de to år. I 2006 er antallet steget væsentligt, men stigningen skyldes primært, at 15 personer har deltaget i et IT-kursus.

6.4 Barrierer for brug af offentlig uddannelse

Vi har både i spørgeskemaundersøgelserne til laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) og arbejdsgivere samt i interviewene spurgt til kendskab, holdning og brug af offentlig uddannelse. Datamaterialet viser, at der overordnet er en række barrierer i forhold til brug af offentlig efteruddannelse.

Som allerede illustreret tidligere, mangler både laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1) og arbejdsgivere kendskab til AMU-kurserne. 80 procent af de adspurgte arbejdsgivere kender ikke AMU. Det manglende kendskab betyder også, at 80 procent af arbejdsgiverne ikke ved, hvorvidt AMU-kurser kan have interesse for dem.

Vi har spurgt laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetik (trin 1), hvad der skal til for, at de vil benytte AMU-kurserne. Svarene er illustreret i tabellen herunder.

Tabel 6.8: Forhold der kan påvirke brugen af uddannelsesudbuddet

Hvad skal der til for, at du vil benytte de eksisterende uddannelses-tilbud (AMU)?	Antal	Procent
Der skal udbydes nogle andre kurser	12	9
Jeg skal have mere viden om kurserne	48	34
Det skal være mere fleksibelt at gennemføre et kursus	9	6
Der skal mere fokus på efteruddannelse på min arbejdsplads	24	17
Ved ikke/vil ikke svare	33	24
Andet	14	10
I alt	140	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt arbejdstagere

Tabellen viser, at en tredjedel af de adspurgte efterspørger mere viden om kurserne, mens enkelte vurderer, at der skal udbydes nogle andre kurser. Endelig er der en del af de adspurgte, som vurderer, at der skal være mere fokus på efteruddannelse på arbejdspladsen.

Både i interviewene og i spørgeskemaundersøgelsen er det kommet frem, at der blandt – især arbejdsgiverne – men også blandt laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) er tvivl om det faglige niveau i AMU-kurserne. Tvivlen skyldes blandt andet, at det er lærere fra teknisk skole, der underviser på kurserne, og vurderingen er, at de mangler kontakt til virksomhederne og viden om, hvad tandteknikerne konkret har behov for. Vurderingen er ligeledes, at kurserne er for basale, og at der er behov for mere specialiserede kurser. Endelig vurderer nogen, at udbyttet ikke står mål med omkostningerne ved at sende medarbejdere på kursus.

Interview med Københavns Tekniske Skole, som er en af udbydere af AMU-kurser til laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) viser, at skolen faktisk har prøvet at anvende eksterne undervisere eller eksperter, uden at det har haft en effekt. Det betyder således, at vurderingen fra arbejdsgiverne om, at undervisningen blev foretaget af interne undervisere, der også underviser på den ordinære uddannelse, ikke helt stemmer overens med skolens opfattelse. Denne uenighed skyldes højst sandsynlig manglende viden om afviklingen af kurserne blandt arbejdsgiverne samt manglende evne til at tiltrække kursister til uddannelsen.

Analysen viser, at der i høj grad er behov for information om kurserne både til laboratorietandteknikere og tandteknikere i aftagelig protetisk (trin 1) og til arbejdspladserne. Pt. offentliggør skolen kurserne på deres hjemmeside, men ellers gør de ikke aktivt noget for at tiltrække kursister.

Skolen har desuden forsøgt at lægge undervisningen i weekenden, så arbejdspladsen ikke skulle undvære sine medarbejdere i en travl hverdag, men heller ikke det har tilsyneladende haft en effekt på potentielle kursister.